

MEMO

Nem felejtethető

KOLOZSI LÁSZLÓ

NINCS NAGYOBB ÁTOK ANNÁL, MINTHA MINDENRE EMLÉKEZÜNK.

Oliver Sacks neurológusnak az önéletrajzi regényéből, az *Ébredések* film készült, az egyik különleges esetét tárgyaló írásából – *A férfi, aki kalapnak nézte a feleségét* – pedig opera. Sacks tette a nagyközönség számára is érthetővé és érdekessé az agyutatást. Tulajdonképpen romantikus író, aki hisz az emberi elme nagyszerűségében, következőképpen az ember nagyszerűségében; olyan író, akiben mintha nem lennének kételyek azt illetően, hogy az emberi agy a természet legkomplexebb és legtökéletesebb szerve. És abban is van valami romantikus, már-már megéjtően szentimentális vonás, ahogy az agysérült betegeire néz: elsősorban is azt látja meg bennük, mitől lettek különlegesebbek, érdekesebbek. Számára egy ritka kór nem is feltétlenül betegség, sokkal inkább egy különleges képesség lehetősége.

Tasnádi István drámaíró (*Titanic vízirevű, Made in Hungária, Közellenség, Finito, East Balkán, Memo*) saját színdarabja nyomán készített tévéfilmje, súlyos témája ellenére hasonló okokból tűnik életigenlő műnek. A *Memo* néz-

hető úgyis, mint a felejtés felmagasztalása, vagy a boldogságkeresés filmje. Kihámozható belőle az a tanulság is: addig vagyunk egészségesek, addig vagyunk képesek a zökkenőmentes életre, amíg agyunk tud rostálni, különbséget tenni emlékezetünkre érdemes és arra nem érdemes események között. Az, aki minden foghúzásra emlékszik, az emlékek súlyába beleroppan. A film ugyanakkor értelmezhető az alkotás metaforájaként: az írás úgy jelenik meg a *Memóban*, mint gyógyító tevékenység. Seress Ervin (Molnár Áron) azzal, hogy leírja emlékeit, megtanulja, hogyan szabaduljon meg tőlük, az alkotás tehát ebben az értelemben nem más, mint az emlékeink terhéttől megszabadító tevékenység, az emlékezés ellen ható folyamat. Csukás Sándor operatőr nem tervezi túl a kompozíciókat, hasznos enteriőröket, a történetet szolgáló képeket alkot, és meglepően sokféle értelmezésre ad lehetőséget. Belegondolható a filmbe

„Kevesebb inger, teljesebb élet”

(Lengyel Tamás)

– mivel a történet a hetvenesnyolcvanas évek Népköztársaságban játszódik, a Trabantok és a Lipótmező korában – egy rendszer- és korkritika is: a

soha semmit sem felejtő Seress hibátlan memóriája miatt maga a megtestsült ellenzék. Valaki, aki szembesíthet bennünket, egykor kimondott szavainkkal, hitvallásunkkal. A *Memo* apa-film is, az elme megfigyelésével foglalkozó intézet fiatal kutatója Lónyai (Lengyel Tamás) maga említi, mi is motiválja valójában a kutatásait: apja elvesztett memóriájáért küzd. Azért kerül egy térbe, lakásba, a mindenre emlékező Seress, a mindent felejtő Alzheimeres apa (Tasnádi István ügyes rendezésének gyenge pontja a casting és a színészvezetés, de Haumann Péter alakítása szívből dicsérhető); hogy hassanak egymásra, hogy az apa kigyógyuljon a totális felejtésből.

Ugyanakkor a film mintha nem mondaná ki, melyik is a rosszabb: mindent tudni vagy semmit. (Vagy gondolkodó lényként létezni egy elnyomó, autokratikus rendszerben.) Az egyedi betegségben szenvedő, semmit felejtetni nem tudó férfi, mintha egy Sacks könyv hőse lenne, esetleg Darold Treffert különleges elmélet felvonultató panoptikumának figurája. Szurkolunk neki, ahogy minden különleges képességűnek (Sacks dr. Langdon Down nyomán *savant*-nak nevezi őket). A film legerősebb jelenei azok, amelyek Seress képességeit mutatják be: hogyan tör ki mindenkinél előbb egy labirintusból, hogyan győz memoriban.

Down hasonlóképpen írja le a memória természetét, mint Tasnádi (a film szakértője a jeles emlékezetkutató, Racsmany Mihály): nála az egész Grove lexikont betéve tudó kisfiú például az apja hangján mondta fel a kilenc kötetet, hiszen az apja olvasta azt föl neki. Seress is a hangok, szagok segítségével tapasztja meg agyában a vele történeteket. Mindenesetre nem feledkezhetünk el a film legegységértelmező értelmezéséről sem: a *Memo* arról szól, hogy az, ami az agyunkban kavargó (a kavargást remek animációs betéteken látjuk), veszélyes is lehet. Ránk is veszélyes lehet, másokra is. A kevesebb inger: teljesebb élet.

Tanulság: ne nézzünk tévét. Legfeljebb csak akkor, ha ilyen filmet adnak.

MEMO - magyar, 2016. Rendezte és írta: **Tasnádi István**. Kép: **Csukás Sándor**. Zene: **Monori András**. Producer: **Kálomista Gábor**. Szereplők: **Lengyel Tamás** (Lónyai), **Molnár Áron** (Seress), **Haumann Péter** (Apa), **Holecskó Orsolya** (Olga), **Osváth Judit** (Luca). Gyártó: **Megafilm**. 88 perc. A **Duna Televízió** bemutatója.

